
Василь Орлик (Кропивницький, Україна)

ORCID: 0000-0002-7947-9557

СТАТЕР ОЛЕКСАНДРА МАКЕДОНСЬКОГО З ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

STATER OF ALEXANDER THE GREAT FROM THE VOLYN REGION

Проблема знахідок давньогрецьких монет в Україні набула широкого вивчення з кінця ХХ ст. [2], а протягом останніх років з'явився корпус досліджень, які значно розширили уявлення про поширення давньогрецьких монет на території Причорномор'я, Надчорномор'я, у Лісостеповій зоні, на Поділлі та Волині [3-7; 8-18]. Монетні знахідки в цих регіонах свідчать про зв'язки тогочасного населення з античним світом. Переважно знахідки трапляються в місцях, де проходили важливі торговельні шляхи. Як відомо, часто торговельні шляхи проходили поряд із річками, які також використовувалися як торговельні шляхи. Це були Дніпро та Південний Буг, що належать до басейну Чорного моря, і Західний Буг – до Балтійського моря.

Кожна знахідка монет Північного Причорномор'я на Північний Захід від грецьких колоній, а саме на теренах західних областей України, а також у Центральній Європі, зокрема в Польщі, стала «значним «елементом» дискусії про «торговельний шлях від Чорного до Балтійського моря» з використанням термінології, що набула популярності особливо в дослідженнях дев'ятнадцятого століття» [4, 35]. Не менш вагомою в цьому дискурсі виявилася й інформація про знахідки давньогрецьких монет, які використовувалися в античному та оточуючому його світі як міжнародна «валюта». Як відомо, золоті статери Олександра Македонського здійснили своєрідну революцію в античному грошовому обігові та швидко набули широкого розповсюдження, витіснивши електрові монети м. Кизик.

Одним із таких значних елементів дискусії про «торговельний шлях від Чорного до Балтійського моря» стала знахідка у 2020 р. у західній частині Волинської області, поблизу р. Західний Буг, золотого статера з іменем Олександра Македонського (Рис. 1), про що міститься відповідна інформація на Інтернет-ресурсі Violity [7]. Дану знахідку ми можемо класифікувати як умовно достовірну (без археологічного контексту).

Рис. 1 (без масштабу)

Obv: Голова Афіни в шоломі праворуч.

Rev: Ніка стоїть ліворуч, тримає вінок і стилос, ліворуч під рукою монограма і пентаграма, під крилом – ріг достатку, праворуч зверху вниз ΑΛΕΞΑΝΔΡ<ΟΥ>

Вага – 8,53 г, діаметр – 19 мм.

Монетний двір невідомий, ймовірно, Абідус, період карбування – 323-317 рр. до РХ. Подібний тип монети зберігається у Британському музеї [1]. Дана монета ідентифікована нами за наведеними на Інтернет-ресурсі Violyty світлинами.

Знахідка в західній частині Волинської області, поблизу р. Західний Буг, золотого статера з іменем Олександра Македонського – це вагомий аргумент на підтвердження концепції існування «торговельного шляху від Чорного до Балтійського моря».

Джерела та література:

1. British Museum. Museum number 1871,1107.31 URL: https://www.britishmuseum.org/collection/object/C_1871-1107-31
2. Bodzek, J. & Kiszka, W. (2020). Znaleźisko olbijskiego „asa” w Ostroladowiczach na Białorusi, *Opuscula musealia*. 27, 7–22
3. Mielczarek, M. (1989). *Ancient Greek coins found in Central, Eastern and Northern Europe*. Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź, Ossolineum. 205 p.
4. Mielczarek, M. (2008). On Greek coin finds from the Central European Barbaricum. *Roman Coins outside the Empire. Ways and Phases, Contexts and Functions. Proceedings of the ESF/SCH Exploratory Workshop Radziwiłł Palace, Nieborów (Poland) 3-6 September 2005*, Wetteren, Moneta. 11-34.
5. Mielczarek, M., Orlyk, V. (2019). New find of Olbian coins. Tarashcha district, Kyiv region, Ukraine. *Skhidnoievropeyskyi Istorychnyi Visnyk [East European Historical Bulletin]*, 13, 33-39.
6. Orlyk, V., Orlyk, S. (2020). The New Find of a Bronze Coin of Kerkinitis in the Middle Dnieper Ukraine (Horodysche District, Cherkasy Region, Ukraine). *Danubius (XXXVIII)*, 9-23.
7. Peter, U. & Stolba, V. F. (2022). Balkanraum und nördliches Schwarzmeergebiet in: International Numismatic Council. *SuRevey of Numismatic Research 2014–2020*, Vol. I & II, 188-251.
8. Violyty Форум. URL: <https://forum.violity.com/viewtopic.php?t=2159831&highlight>
9. Ніколаєв, М. І. (2021). Тезаврація скарбів «Борисфенів» на території Ольвійської хори: історичний контекст. Український нумізматичний щорічник, Вип. 5, 59-80.
10. Орлик, В. (2020). До питання існування грошового обігу на території Дніпровського Правобережного Лісостепу (V – I ст. до н.е.). *Історія, археологія, інформаційна, бібліотечна та архівна справа: актуальні проблеми науки та освіти: тези доповідей I Міжнародної наукової конференції*, 13 травня 2020 р. Кропивницький: ЦНТУ, 9-13.

11. Орлик, В. (2020). Знахідки в басейні р. Тясмину мідних монет Ольвії з Деметрою та «істрійським» варіантом міської емблеми. *Український нумізматичний щорічник*. Вип. 4, 5-13.

12. Орлик, В. (2020). Знахідки монет Понтійської держави Мітрідата Євпатора на території Дніпровського Правобережного Лісостепу. *Український історичний журнал* (6), 93-103.

13. Орлик, В. (2021). Діюбол Сатира I (430–390 рр. до н.е.) з півдня Кіровоградщини. *Історія, археологія, інформаційна, бібліотечна та архівна справа: актуальні проблеми науки та освіти: тези доповідей II Міжнародної наукової конференції*, 13-14 травня 2021 р. Кропивницький: ЦНТУ, 13-16.

14. Орлик, В. (2021). До питання існування грошового обігу в населення лісостепової зони Правобережної Наддніпрянщини в V-I ст. до н.е. *Проблеми і перспективи нумізматики Античної та Римської доби на теренах Південно-Східної Європи: тези доповідей I Міжнародного фахового семінару, присвяченого пам'яті В. О. Анохіна, 26 вересня 2019 року*. Меджибіж-Житомир. С.9-11.

15. Орлик, В. (2021). Знахідки античних монет VI-I ст. до н. е в басейні р. Тясмин. *Український нумізматичний щорічник*, Вип. 5, 5-44.

16. Орлик, В. (2021). Рідкісний статер Кизікіна четвертої групи з Кіровоградщини. *Актуальні проблеми нумізматики у системі спеціальних галузей історичної науки: тези доповідей VI-ї міжнародної науково-практичної конференції*, 17-18 вересня 2020 р. Переяслав – Кропивницький – Київ, С.14-16.

17. Орлик, В. (2022). Скарб дрібних монет Пантікапею та Гермонасси кінця VI – початку V ст. до РХ з Північно-Східної Кіровоградщини. *Соціум. Документ. Комунікація*. Вип. 15, 106-121.

18. Орлик, В. (2022). Монети Ольвії із Західної частини Кіровоградщини. *Катедра Universum*, Вип. 4, 5-9.

19. Орлик, В., Коцур, В., Цыганенко, Л. (2019). Клад ольвийских монет «борисфенов», найденный в Городищенском районе Черкасской области весной 2018 года. *Acta Archaeologica Lodziensia*. 65. 39-50.

Андрій Бойко-Гагарін¹³ (Київ, Україна)
ORCID 0000-0003-4610-3665

Віктор Коцур (Переяслав, Україна)
ORCID: 0000-0003-4968-4813

Володимир Кашперський (Київ, Україна)
ORCID: 0000-0003-0633-8347

¹³ Матеріали опубліковані за результатами роботи у міжнародному проєкті FLAME project (i.e., Framing the Late Antique and early Medieval Economy) at Princeton University, USA.